NETWERK MEDIAWIJSHEID

Position paper

Rondetafelgesprek Sociale media en kinderrechten

Vaste commissie voor Digitale Zaken · 9 december 2026

In het kort

Kinderen hebben recht op bescherming, maar ook op ontwikkeling, participatie en toegang tot informatie. Een veilige én rijke online leefwereld vraagt om een integrale en proportionele aanpak: platforms die verantwoordelijk zijn voor het ontwerp van hun diensten, een overheid die daarvoor de kaders stelt met wetgeving, toezicht en handhaving, en een sterke maatschappelijke infrastructuur die kinderen, ouders, opvoeders en professionals ondersteunt in zorg, onderwijs en welzijn. De basis voor die infrastructuur is er, in de vorm van verschillende netwerken, allianties, kennisinstellingen en betrokken maatschappelijke organisaties. Die basis moet worden versterkt en geborgd, in plaats van telkens nieuwe projecten, programma's of structuren op te zetten.

Onze aanbevelingen

1. **Weeg alle kinderrechten.** Kijk bij elke maatregel naar risico's én kansen, en toets maatregelen op proportionaliteit en op hun effect op kansengelijkheid. Betrek kinderen en jongeren structureel als partner bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid, en zorg dat ook kinderen in kwetsbare posities worden gehoord.
2. **Leg de verantwoordelijkheid bij platforms: niet enkel safety by design, maar wellbeing by design.** Bescherming tegen schadelijk ontwerp mag niet afhangen van de leeftijd van de gebruiker.
3. **Versterk de bestaande maatschappelijke infrastructuur voor het versterken van online kinderrechten.** Borg kritieke functies structureel, te beginnen bij het Expertisecentrum Digitalisering en Welzijn van het Trimbos-instituut (financiering loopt af per 31 december 2026) en Offlimits. Betrek het onderwijs ook structureel bij het debat over online kinderrechten.

In deze bijdrage gaan wij in op de vragen 1, 2, 3, 4 en 6 van de commissie.

1. Netwerk Mediawijsheid: kansen en risico's in samenhang

Netwerk Mediawijsheid zet zich al ruim achttien jaar in voor een samenleving waarin kinderen en jongeren veilig, weerbaar en kansrijk opgroeien in een digitale wereld. Het netwerk wordt aangestuurd door vijf kernpartners[1] en verbindt meer dan duizend partners – van bibliotheken, scholen en kinderopvang tot welzijnsorganisaties, kennisinstellingen, mediaorganisaties en bedrijven – en wordt structureel bekostigd door het ministerie van OCW. Een Wetenschappelijke Raad Mediawijsheid van meer dan twintig onderzoekers verbindt het netwerk met de actuele wetenschap.

Sociale media zijn voor kinderen en jongeren een plek om zich te informeren, contact te onderhouden, zich te uiten, te ontwikkelen en mee te doen. Tegelijkertijd brengen verslavend ontwerp, schadelijke content en ongewenst contact reële risico's met zich mee. Het VN-Kinderrechtenverdrag vraagt om beide kanten te wegen: het recht op bescherming staat naast het recht op ontwikkeling, spel, informatie en participatie. Wij onderschrijven daarom de uitgangspunten uit de strategiebrief online kinderrechten van 5 oktober 2026, waarin het kabinet de kansen van de online wereld wil behouden.

[1] De kernpartners van Netwerk Mediawijsheid zijn Beeld & Geluid, Kennisnet, ECP | Platform voor de InformatieSamenleving, KB, en HUMAN.

Mediawijsheid is daarbij geen losse voorlichting of een set vaardigheden, maar een basisvoorziening. Zij omvat mediaopvoeding vanaf jonge leeftijd, digitale balans en gezondheid, weerbaarheid tegen desinformatie, nieuwswijsheid, en het kritisch en creatief omgaan met nieuwe technologie zoals generatieve AI. Ook zonder sociale media komen kinderen online in aanraking met ongeschikte content, bijvoorbeeld via videoplatforms en games. Begeleiding door ouders, opvoeders en school blijft dus nodig, ongeacht welke leeftijdsgrens er geldt.

Aandacht verdient de groeiende kloof tussen kinderen. Niet alle ouders beschikken over dezelfde kennis, tijd en middelen – denk aan betaalde versies van generatieve AI-toepassingen. Het kabinet signaleert dit zelf in de strategiebrief. Maatregelen moeten die kloof verkleinen en niet vergroten. Het onderwijs speelt hierbij een belangrijke rol.

2. Leeftijdsgrens en EU Kids Act: van safety naar wellbeing by design

Netwerk Mediawijsheid steunt de Europese aanpak. Gezamenlijke Europese regels voorkomen een lappendeken van nationale maatregelen. In onze reactie op het voorstel voor een EU Kids Act van 17 september 2026 hebben wij de stapsgewijze toegang tot sociale media vanaf 13 jaar verwelkomd: zo kunnen kinderen, ouders en opvoeders samen leren omgaan met de kansen en risico's, in lijn met de Richtlijn Gezond Schermgebruik. Leeftijdscontrole moet daarbij privacyvriendelijk kunnen worden ingevoerd en gehandhaafd.

Voor ons is niet de precieze leeftijdsgrens doorslaggevend, maar de vraag of platforms veilig en geschikt zijn voor jonge gebruikers. Een leeftijdsgrens maakt een platform niet veiliger. Wij zien daarom winst in de risicogedreven benadering die het kabinet in Brussel uitdraagt, waarbij de bewijslast bij het platform ligt. Maatregelen moeten proportioneel zijn: zij beperken ook rechten van kinderen, en kwetsbare groepen die online steun en lotgenoten vinden mogen niet worden uitgesloten.

De ambitie moet verder reiken dan safety by design, namelijk naar **wellbeing by design**. Dat betekent:

- **standaard veilige instellingen**, beperking van eindeloos scrollen, autoplay en nachtelijke notificaties, en geen ongewenst contact met onbekenden;
- **bescherming die niet afhangt van leeftijd**: schadelijke ontwerpmechanismen moeten voor alle gebruikers worden aangepakt, onder meer via de Digital Fairness Act, zodat zij niet in andere vormen terugkeren;
- **een rijk aanbod**: platforms en de overheid stimuleren uitdagende, leerzame en leeftijdsgeschikte content. Kinderen hebben ook recht op verrijking.

De verantwoordelijkheid voor de veiligheid van een product ligt bij de aanbieder, niet bij kinderen en opvoeders. Dat vraagt om voldoende capaciteit bij toezichthouders voor effectieve handhaving van de DSA en nieuwe regelgeving.

3. Rolverdeling en speelveld: versterk wat er is

Een gezonde en veilige digitale wereld vraagt om een gezamenlijke inspanning. Platforms dragen de verantwoordelijkheid voor veilig en welzijnsgericht ontwerp. De overheid stelt kaders, zorgt voor toezicht en handhaving, en geeft opdrachten en financiering aan het maatschappelijk veld. Ouders, opvoeders, professionals en scholen begeleiden kinderen, en kinderen en jongeren zelf denken mee als partner. De uitvoering is het best belegd bij het veld zelf: een overheid die kaders en middelen biedt, en netwerken, allianties en kennisinstellingen die van onderop verbinden en uitvoeren.

Wat werkt. Het veld is minder versnipperd dan vaak wordt aangenomen; ook de strategiebrief stelt dat. Een aantal netwerken en allianties overziet samen het speelveld en vormt de verbindende laag, zoals Netwerk Mediawijsheid, Netwerk Digitale Balans, Alliantie Digitaal Samenleven, ECP | Platform voor de InformatieSamenleving, Safer Internet Centre, EPDG en het Expertisecentrum Digitalisering en Welzijn. Deze infrastructuur levert al aantoonbaar resultaat en verbindt

complementaire organisaties die samen een groot bereik hebben. Zo deden in de **Week van de Mediawijsheid 2026** (6–13 november) meer dan 315.000 leerlingen uit 14.000 klassen mee aan de zestiende editie van MediaMasters, waarbij kinderen een week door middel van een serious game leren over digitale weerbaarheid en mediawijsheid. Binnen **Netwerk Digitale Balans** bouwen vijftien complementaire organisaties, met een kern van GGD GHOR Nederland, gro-up, het Trimbos-instituut, NICAM en Netwerk Mediawijsheid, op basis van één gedeelde visie aan goede mediaopvoeding, digitale balans en gezond schermgebruik. Via bestaande lokale kanalen bereiken zij een groot deel van ouders, opvoeders en professionals.

Wat beter kan. De basis is er, maar de infrastructuur kan verder worden versterkt. De netwerken kunnen nog sterker samenwerken en hun overlap benutten. Netwerk Mediawijsheid is in dit kader betrokken bij de agenda Jong & Online. Ook het onderwijs is een onmisbaar onderdeel van de infrastructuur en de plek waar alle kinderen worden bereikt, ook kinderen van wie de ouders hen minder goed kunnen begeleiden. Toch ontbreekt het onderwijs vaak in het debat over sociale media en kinderrechten, ook aan deze tafel. Wij geven de commissie in overweging het onderwijsveld nadrukkelijk te betrekken bij het vervolg.

Wat niet werkt. Kritieke functies binnen de infrastructuur worden niet (volledig) geborgd, terwijl er te vaak aandacht en middelen gaan naar nieuwe, vaak projectmatige initiatieven, die soms al door andere partijen worden uitgevoerd. Twee voorbeelden van kritieke functies die niet zijn geborgd:

- De financiering van het **Expertisecentrum Digitalisering en Welzijn** van het Trimbos-instituut loopt af op 31 december 2026, zonder duidelijkheid over vervolgfinanciering. Daarmee dreigt de onafhankelijke kennis- en monitoringsfunctie te verdwijnen waarop beleid juist moet steunen.
- Het budget van **Offlimits** is ontoereikend voor het werk dat de organisatie verricht. Tekorten worden jaarlijks met eenmalige middelen opgelost. Dat leidt tot onzekerheid en kost capaciteit die naar hulp aan slachtoffers had moeten gaan.

Wij vragen de Kamer erop toe te zien dat deze kritieke functies worden geborgd. Investeer in wat werkt, voordat nieuwe structuren worden opgezet.

Contact
Mary Berkhout-Nio, programmadirecteur Netwerk Mediawijsheid · mary.berkhout@mediawijzer.net